RF TATARİSTAN CUMHURİYETİ		
İdare Merkezi (Başkenti)	Kazan	
Kuruluş Tarihi	27 Mayıs 1920	
Siyasi Statüsü	Cumhuriyet	
Resmi Dil	Rusça, Tatarca	
Başkan (Reis)	Rustam MİNNİHANOV (25 Mart 2010)	
Yasama Organı	Devlet Konseyi – Meclis	
Yüzölçümü	67.836 km²	
Başlıca Şehirler (2025)	Kazan (1,3 milyon), Naberejnıye Çelnı (548 bin), Nijnikamsk (240,8 bin), Almetyevsk (164,2 bin)[1]	
Nüfus (2025)	4.019.606[2]	
Resmi İnternet Sitesi	http://tatarstan.ru/	
İklim	Karasal iklim görülmektedir. Ocak ayı ortalama sıcaklığı -10,4°C, temmuz ayı ortalama sıcaklığı 21,7°C'dir.	
Ekonomik Durum **- Gayrisafi Bölgesel Hâsıla (GSBH-2025)**	**Gayri Safi Bölgesel Hasıla (GSBH):** 5,7 trilyon ruble[3] (69 milyar dolar) **Yıllık kişi başına ortalama GSBH:** 1,4 milyon ruble (17 bin dolar) **Başlıca Sanayi Ürünleri:** Petrol ve petrol ürünleri, kamyon, otomobil, uçak ve helikopter, gemi, optik cihazları, tekstil, ağaç işleme. **Yıl Sonu Enflasyon Oranı:** %6,6[4] **İstihdam Verileri:** **İşsizlik Oranı:** %0,16[5] **Asgari Ücret:** 23.200 ruble[6] (278,8 dolar) **Ortalama Maaş:** 90.515 ruble[7](1.088 dolar)	

[1] https://16.rosstat.gov.ru/naselenie
[2] https://16.rosstat.gov.ru/naselenie
[3] https://rt.rbc.ru/tatarstan/freenews/698aef129a79472933362675
[4] https://ias.tatar.ru/ipad/open_rt_view.php?id=28232.
[5] https://mtsz.tatarstan.ru/dinamika-chislennosti-zaregistrirovannih.htm?pub_id=3978916
[6] https://git16.rostrud.gov.ru/news/1283189.html
[7] https://16.rosstat.gov.ru/storage/mediabank/%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BD%D1%8B%D0%B9%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4_01_2026_%D0%BD%D0%B0%20%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82.pdf

- Dış Ticaret (2022) **- Dış Ticaret (2021)**	**İhracat:** 15,6 milyar dolar **İthalat:** 3,3 milyar dolar **Dış Ticaret Hacmi:** 18,9 milyar dolar **Dış Ticaret Dengesi:** 12,3 milyar dolar **İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler:** Polonya (2,6 milyar dolar), Hollanda (1,7 milyar dolar), Slovakya (704,6 milyon dolar), Belarus (635,1 milyon dolar), Kazakistan (582 milyon dolar). **İhraç Edilen Ürünler:** Mineral ürünler, yakıt ve enerji ürünleri, Kimya sanayi ürünleri, kauçuk, makine, ekipman ve araçlar **İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler:** Almanya (1,5 milyar dolar), Çin (863,6 milyon dolar), ABD (455,8 milyon dolar), İtalya (272,4 milyon dolar), Türkiye (341,4 milyon dolar). **İthal Ettiği Ürünler:** Makine, ekipman ve araçlar, kimya sanayi ürünleri, kauçuk, metal ve ürünleri, gıda ürünleri ve tarımsal hammaddeler (tekstil hariç).
- Türkiye ile Ticari İlişkiler (2021)	**İhracat (Türkiye'ye):** 222,2 milyon dolar **İthalat (Türkiye'den):** 341,4 milyon dolar **Dış Ticaret Hacmi:** 563,6 milyon dolar **Not:** Resmi yetkililerin yaptığı açıklamaya göre, 2024 yılında Türkiye'nin Tataristan ile dış ticaret hacmi 4,6 milyar dolara çıkmıştır.[8] Bununla birlikte Türkiye ile Tataristan arasındaki ticaret hacmi, 2025 yılında yaklaşık 5 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir.

Not: Dolar – 2021 yılında ruble kuru 73,6, 2022 yılında ruble kuru 68,35, 2023 yılında 85,20, 2024 yılında 92,6, 2025 yılında 83,2 olarak alınmıştır.

I) TATARİSTAN CUMHURİYETİ HAKKINDA BİLGİLER

Coğrafya: Rusya Federasyonu (RF) Tataristan Cumhuriyeti, Volga Federal Bölgesi'nde, Volga ve Kama nehirlerinin kesiştiği yerde kurulu olup Rusya'nın Avrupa'daki ve Asya'daki toprakları arasında bir köprü konumundadır. Yönetim merkezi (başkenti) Kazan, Moskova'nın yaklaşık 800 km doğusunda yerleşiktir. Tataristan'ın yüzölçümü 67.836 km² olup bölgede karasal iklim görülmektedir.

Nüfus: Federal Devlet İstatistik Servisi verilerine göre, Tataristan'ın nüfusu yaklaşık 4 milyondur. %77'si (2020) kentlerde yaşayan nüfusun yarıdan fazlasını (%53,2) Tatarlar oluşturmaktadır. Cumhuriyet sınırları içerisinde Tatarların ardından Ruslar gelmekte olup (%39,7) kayda değer sayıda Çuvaş, Mari, Udmurt ve Başkurt yaşamaktadır.

Tarih: Halihazırda Tataristan Cumhuriyeti'nin bulunduğu topraklarda 8. yüzyıldan 13. yüzyıla

[8] https://www.tatar-inform.ru/news/minnixanov-tovarooborot-mezdu-tatarstanom-i-turciei-v-2024-m-dostig-53-mlrd-dollarov-5979586

kadar, özellikle Orta Asya, Orta Doğu ve Baltık Denizi kıyılarındaki yerleşim birimleriyle başta kürk ticareti olmak üzere yoğun ticari ilişkilere sahip bir topluluk olan ve 21 Mayıs 922 tarihinde İslamiyet'i kabul eden "Volga Bulgarları" yerleşmiştir. 13. yüzyılın başlarında Batu Han komutasındaki Moğol-Türk (Kuman-Kıpçak) ordusu bölgeyi ele geçirerek Altın Orda Devleti'ni kurmuş ve bölgede 15. yüzyıla kadar bu devlet hüküm sürmüştür. Altın Orda Devleti'nin güç kaybetmesinin ardından kurulan Kazan Hanlığı, 1552 yılında IV. İvan komutasındaki Rus birlikleri tarafından Rusya Çarlığı'na dahil edilmiştir. 1918-1920 yılları arasında Rusya'daki karışıklık ve iç savaş sırasında bölgede "İdil-Ural Devleti" adı altında bir bağımsız devlet ilân edildiyse de sonradan yönetimi ele geçiren Bolşevikler tarafından Tatar Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti kurulmuştur. SSCB'nin dağılmasıyla birlikte, 30 Ağustos 1990 tarihinde Tataristan bağımsızlığını ilân etmiş ve 1992'de yapılan Anayasa referandumunda halkın %62'si bağımsızlıktan yana oy kullanmıştır. 15 Şubat 1994 tarihinde Rusya ile Tataristan Cumhuriyeti arasındaki ilişkilerin çerçevesini oluşturan Yetki Paylaşımı Anlaşmasıimzalanmış ve 24 Temmuz 2007 tarihinde bu anlaşma 10 yıl süreyle tadil edilerek yenilenmiştir. 24 Temmuz 2017 tarihinde süresi dolan anlaşma tekrar uzatılmamıştır.

Siyasi Yapı: Federe birim olarak RF Tataristan Cumhuriyeti'nde yürütme erkinin başı, görev süresi dört yıl olan Cumhurbaşkanı'dır[1]. Halihazırdaki Cumhurbaşkanı Rustam MİNNİHANOV, 25 Mart 2010 tarihinden bu yana, ilk Cumhurbaşkanı Mintimer ŞAYMİYEV'den boşalan görevi yürütmektedir. Bakanlar Kurulu mevcuttur. Başbakan Aleksey PESOŞIN 17 Nisan 2017 tarihinden bu yana görevdedir.

26 Ocak 2023 tarihinde Rusya Federasyonu'na bağlı Tataristan Cumhuriyeti Parlamentosunda kabul edilen anayasa değişikliği düzenlemesiyle Rüstem Minnihanov için "Tataristan Cumhurbaşkanı" yerine "Tataristan Cumhuriyeti Reisi" sıfatı kullanılmaya başlanmıştır.[9]

Devlet Konseyi (Meclis) Tataristan'daki en üst yasama organıdır. Devlet Konseyi, tek dereceli seçimle doğrudan halk tarafından beş yıllık süre için seçilen 100 milletvekilinden oluşmaktadır. Bu milletvekillerinin 50'si dar bölgede çoğunluk esasına göre, 50'si ise siyasi partilerin seçimlerde aldıkları oy oranları çerçevesinde parti listelerinden seçilmektedir.

II) EKONOMİK YAPI

Ekonomik gelişmişlik bakımından Rusya'nın önde gelen bölgelerinden birisi olan Tataristan, 2025 sonu itibarıyla yaklaşık 5,7 trilyon ruble (69 milyar dolar) Gayri Safi Bölgesel Hasılaya (GSBH) sahiptir.

Bölgedeki baskın ekonomik faaliyet türleri arasında işleme tesisleri, madencilik ve ticaret öne çıktığı görülmektedir. "Diğer" ekonomik faaliyet türleri ise açık kaynaklarda açıklanmamaktadır. Tataristan'ın 2025 yılı brüt bölgesel ürün yapısı Grafik 1'de gösterilmektedir.

[9] 14 Aralık 2021 tarihinde kabul edilen "Rusya Federasyonu'nun bölgelerindeki kamu otoritesinin organizasyonuile ilgili genel prensipler" yasası kapsamında 1 Haziran 2022 tarihinden itibaren söz konusu "Cumhurbaşkanı" unvanını kullanılamayacaktır.

Grafik-1 Tataristan Cumhuriyeti'nin Brüt Bölgesel Ürün Yapısı (2025, %)[10]

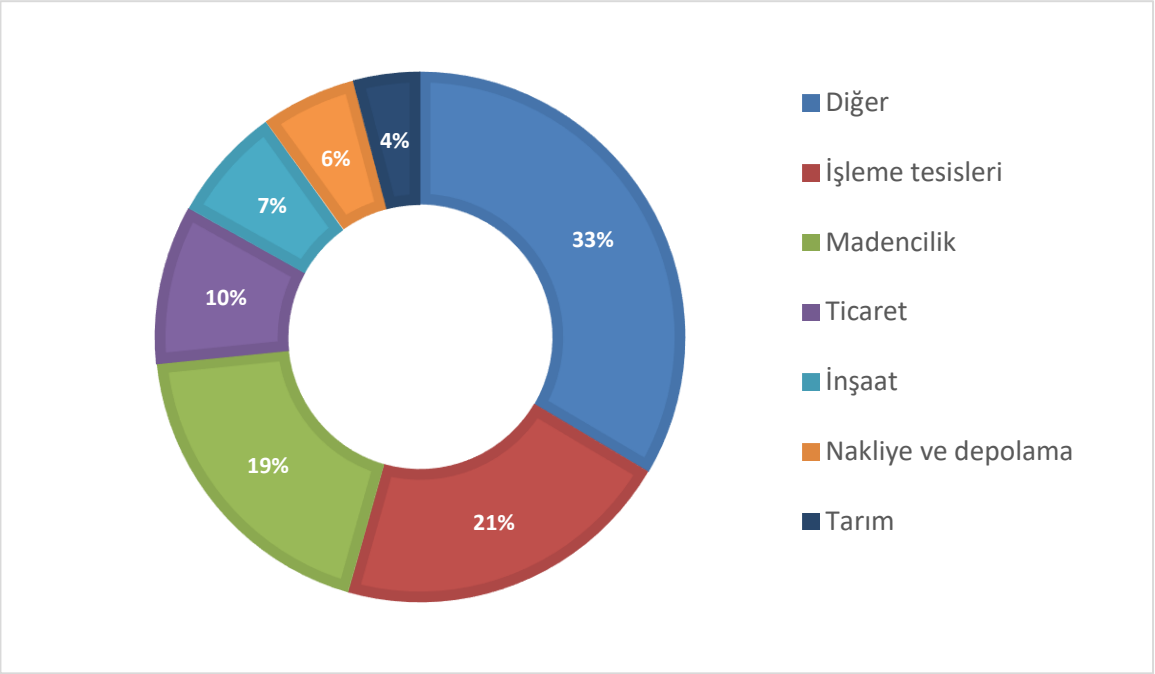

Sanayi Üretimi:

Ekonomik gücünü büyük ölçüde petrol üretiminden alan Tataristan'da kanıtlanmış petrol rezervleri 1,3 milyar tondan (9,53 milyar varil) fazladır. 2025 yılında 34,5 milyon ton ham petrol üretilmiştir. 2024 yılına kıyasla petrol üretimi %2,1 oranında artış göstermiş olup 34 milyon ton, 2023 yılında ise 33,8 milyon ton petrol üretilmiştir.[11]

Testfirm verilerine göre, Tatar devlet petrol şirketi Tatneft, gelir bakımından Rusya'nın 8'inci büyük şirketidir. [12] Rusya'nın en büyük 200 şirketi arasında Tataristan merkezli beş şirket yer almaktadır (Tatneft, Nijnekamskneftehim, Taif-Nk, Transtehservis, Kazanorgsintez). Petrolün yanı sıra Rusya genelinde üretilen kauçuğun %38,7'si, kamyon lastiklerinin %58,8'i, otomobil lastiklerinin %25,8'i, kamyonların %35,8'i ve polietilenlerin %27,7'si Tataristan'da üretilmektedir.

Tataristan'da petrol ve petrole bağlı ürünlerin yanı sıra makine ve makine ekipman üretimi, araç ve araç ekipman üretimi, metalik olmayan mineral ürünler üretimi, kauçuk ve plastik ürünler, elektrikli ekipman, elektronik ve optik ekipman, ağaç işleme ve ağaç ürünleri üretimi, kâğıt hamuru ve kağıt üretimi, hafif ve gıda sanayi üretimi Cumhuriyetin endüstriyel potansiyeline katkıda bulunan diğer alanlar olarak sıralanmaktadır.

2025 yılında Tataristan'ın sanayi üretim hacmi 6 trilyon ruble olmuştur.[13] Aynı dönemde toplam 34,5 milyon ton ham petrol üretilmiş olup söz konusu üretimde Tatneft'in payı %80 ile yaklaşık 27,5 milyon ton, küçük ölçekli petrol firmalarının payı ise %20 ile yaklaşık 7 milyon ton seviyesinde gerçekleştirmiştir.[14]

[10] https://rt.rbc.ru/tatarstan/freenews/698aef129a79472933362675
[11] https://rt.rbc.ru/tatarstan/freenews/699ee1ac9a7947414202b7c9
[12] https://www.testfirm.ru/rating/
[13]https://ias.tatar.ru/ipad/open_rt_view.php?id=28967&date=1764536400
[14] https://rt.rbc.ru/tatarstan/freenews/699ee1ac9a7947414202b7c9

Bölge, petrol ve gazdan başka, kireçtaşı, dolomit, inşaat kumu, kil, inşaat taşı, alçıtaşı başta olmak üzere zengin maden kaynaklarına sahiptir. Rusya İstatistik Kurumunun paylaştığı bilgilere göre 2025 tarihinde kok ve petrol ürünlerin üretiminin parasal değeri 1,2 trilyon ruble, kimya maddeleri ve kimya ürünlerin ütetimi 517,4 milyar ruble, lastik ve plastik ürünlerin üretimi 250,2 milyar ruble olarak olmuştur.[15]

Öte yandan, Alabuga Serbest Ekonomik Bölgede Aurus markalı lüks segmentte otomobil üretilmektedir. Aurus, Rusya Federasyonu Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın emriyle 2013 yılından bu yana üretilen otomobil markasıdır. Proje, hem kamu çalışanlarının resmi araçlarının yerini alacak hem de ticari satışlarda kullanılacak şekilde hayata geçirilmiştir. Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in Aurus Senat marka bir otomobil kullandığı, Rus liderin aynı aracı KDHC lideri Kim Jong-un'a hediye ettiği bilinmektedir.[16]

Kazan Helikopter Fabrikası, Mi-8/17 ve Mi-38 tipi helikopterlerin üretimi konusunda gerekli kapasiteye ve potansiyele sahiptir; söz konusu modeller geçmişte çok sayıda ülkeye ihraç edilmiş ve dünya genelinde geniş bir kullanıcı kitlesine ulaşmıştır. Bununla birlikte, fabrikanın güncel üretim hacmine ilişkin kesin veriler kamuya açık kaynaklarda yer almamaktadır.[17]

S.P. Gorbunov Kazan Uçak Fabrikası, PJSC “Tupolev” Şubesi, bugüne kadar toplam 20 bini aşan sayıda ve 22 farklı tipte havacılık ekipmanı üretimi gerçekleştirmiş olup, Tu-160 tipi uçakların üretimiyle de tanınmaktadır. Bununla birlikte, fabrikanın güncel üretim faaliyetlerine ve mevcut üretim hacmine ilişkin açık kaynaklarda doğrulanmış ve detaylı veriler bulunmamaktadır.

A.M. Gorkiy Zelenodolsky gemi fabrikası sivil ve askeri gemi üretmekte ve toplam 1500’ten fazla deniz ve nehir gemisi üretilmiştir. Yıllık üretim kapasitesi 10-12 gemi olmasına rağmen Volga ve Kama nehirlerinin Hazar Denizine dökülmesinden dolayı Bölge’de yüksek bir potansiyel bulunmaktadır. Bununla birlikte, fabrikanın güncel üretim hacmine ilişkin kesin veriler kamuya açık kaynaklarda yer almamaktadır.

Tarım Üretimi:

2025 yılı itibarıyla Tataristan Cumhuriyeti’nde tarım sektöründe brüt üretim hacmi yaklaşık 400 milyar ruble olarak gerçekleşmiştir.

Bitkisel üretim alanında; (mısır dahil olmak üzere) toplam 4,6 milyon ton tahıl üretimi sağlanmış olup, ortalama verim 35,8 centner/ha düzeyinde gerçekleşmiştir. Yağlı tohumlu bitkiler üretimi 1 milyon ton olup, ortalama verim 16,5 centner/ha’dır. Şeker pancarı üretimi 2,3 milyon ton, ortalama verim 432 centner/ha olarak kaydedilmiştir. Patates üretimi 1 milyon ton, sebze üretimi ise 277 bin ton seviyesinde gerçekleşmiştir. Ayrıca 1,7 milyon ton yem birimi yem hazırlanmıştır.

[15] https://16.rosstat.gov.ru/storage/mediabank/%D0%9A%D1%80%D0%B0%D1%82_%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%BB_%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D0%BB%D0%B0%D0%B4_12_2025(1).pdf

[16] https://m.business-gazeta.ru/news/664143

[17] https://www.tadviser.ru/index.php/%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D1%8F:%D0%9A%D0%B0%D0%B7%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%BE%D0%BB%D0%B5%D1%82%D0%BD%D1%8B%D0%B9_%D0%B7%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B4_%28%D0%9A%D0%92%D0%97%29

Hayvancılık sektöründe 2025 yılında toplam 2,4 milyon ton süt üretimi gerçekleştirilmiştir. Yumurta üretimi yaklaşık 1,6 milyar adet olarak kaydedilmiştir. Canlı ağırlık üzerinden kesimlik hayvan ve kümes hayvanı üretimi yaklaşık 525 bin ton seviyesinde gerçekleşmiştir. Cumhuriyet, hayvansal ürünler bakımından kendi kendine yeterlilik düzeyini tam olarak sağlamaktadır.

2025 yılında tarımsal işletmeler tarafından toplam 1.960 adet tarım makinesi tedarik edilmiştir; bunlar arasında 305 adet traktör, 106 adet tahıl biçerdöveri ve 33 adet yem biçerdöveri bulunmaktadır. Söz konusu alımların toplam değeri 8,6 milyar ruble olarak gerçekleşmiştir.[18]

IT ve Bilişim Alanı:

2025 yılı itibarıyla Tataristan Cumhuriyeti'nde bilişim teknolojileri sektörünün brüt geliri 269 milyar rubleye ulaşmış olup, yıllık bazda %35 oranında artış öngörülmektedir. Tüm bütçe kademelerine sağlanan vergi gelirleri 42 milyar ruble olarak gerçekleşmiştir. Cumhuriyet genelinde 3.552 BT şirketi faaliyet göstermekte olup, bunlar arasında 16 adet sistemik öneme sahip kuruluş bulunmaktadır. Yıl içerisinde 12,4 bin yeni istihdam oluşturulmuştur.

Start-up ekosistemi istikrarlı biçimde gelişimini sürdürmektedir: toplam 360 proje içerisinde %33'ü BT sektörüne aittir; 2025 yılı içerisinde 119 yeni girişim başlatılmıştır. BT hizmetleri ihracatı yılın ilk yarısında 9,93 milyon ABD doları olarak kaydedilmiştir. Bu kapsamda önemli gelişmelerden biri, Katar Devleti'nde bir IT merkezinin (hub) kurulmasıdır. Söz konusu merkez, Tataristan Cumhuriyeti tarafından Rusya menşeli çözümlerin Orta Doğu pazarlarında tanıtılması ve ihracatının geliştirilmesi amacıyla oluşturulmuştur. IT merkezi bünyesinde faaliyet gösteren 15 ihracatçı şirketin, 2026 yılı içerisinde toplam yaklaşık 1 milyon ABD doları tutarında sözleşmeler akdetmesi planlanmaktadır.[19]

Halihazırda Rusya'daki en büyük "IT Park"larından biri Kazan'dadır. Keza Naberejnıye Çelnı şehrinde de bir "IT Park" mevcuttur.

IT Parkı, yeni kurulan veya gelişmekte olan bilişim teknolojiler şirketlerine; yüksek teknolojiye sahip yeni ürünlerin tasarımı, geliştirilmesi ve pazara sunulması aşamalarında azami elverişli koşulların sağlanması amacıyla oluşturulmuş, modern teknik altyapıya sahip bir kompleks niteliğindedir. Bu kapsamda söz konusu şirketler, uluslararası standartlara dayalı araçlar, teknolojiler ve metodolojiler ile desteklenmektedir.[20]

Innopolis şehri ise "IT" alanında faaliyet gösterecek akademik kuruluş ile firmaları bir araya getiren bir "teknoloji şehri" olarak tasarlanmıştır.

İnnopolis şehri 8.023 kişilik nüfusa, 731 kuruluşa sahiptir; yetişkin nüfusun %70'i bilişim teknolojileri sektöründe istihdam edilmektedir. Şehir, 40'tan fazla ülkeden gelen sakinleri bir araya getirmektedir. İnnopolis'te ortalama maaş 163.663 ruble düzeyindedir.

Bütçenin tüm kademelerine sağlanan vergi gelirleri, 2024 yılına kıyasla %32 oranında artış göstermiştir. Şehrin altyapısına yapılan toplam yatırım hacmi 54,83 milyar rubleye ulaşmıştır. Özel Ekonomik Bölge kapsamında 343 şirket faaliyet göstermekte olup, toplam 10.873 istihdam oluşturulmuştur.

İnnopolis, Rusya'da insansız ulaşımın gerçek şehir ortamında, şehir sakinleri ve ziyaretçilere yönelik bir hizmet olarak faaliyet gösterdiği iki şehirden biri olma özelliğini sürdürmektedir.

[18] https://agro.tatarstan.ru/index.htm/news/2481693.htm
[19] https://realnoevremya.ru/news/375189-valovaya-vyruchka-it-otrasli-dostigla-249-mlrd-rubley-i-rosta-35
[20] https://digital.tatarstan.ru/it-park.htm

İnnopolis'te 8 adet insansız araç yıl içinde 15.000'den fazla yolculuk gerçekleştirmiştir. 15 adet teslimat robotu 2025 yılı içerisinde 33.000 siparişi yerine getirmiştir. Şehirde, insansız teknolojilerin test edilmesine yönelik deneysel-hukuki rejim uygulaması devam etmektedir.[21]

III) TATARİSTAN'IN DIŞ TİCARETİ[22]

Tataristan dış ticareti, yıllar itibarıyla dalgalanma gösterse de ticaret fazlası veren bir yapıya sahiptir. Bütün dünyayı sarsan Kovid-19 salgınının küresel ekonomik faaliyette neden olduğu bozulmaların Tataristan'ı da etkilediği ve 2020 yılı sonunda bir önceki yıla kıyasla toplam ticaret hacminin yaklaşık %21 oranında düştüğü görülmektedir. Öte yandan, söz konusu geri çekilmenin 2021 yılında son bulduğu ve toplam ticaretin 2019 yılının da üzerine çıktığı anlaşılmaktadır. 2022 yılında ise toplam ticaret 18,9 milyar dolardır.

Tablo 1. Yıllar İtibarıyla Tataristan'ın Dış Ticaret Rakamları (Milyon Dolar)

Yıllar	2017	2018	2019	2020	2021	2022*
İhracat	13.028	15.406	12.555	8.720	12.072	15.600
İthalat	3.871	3.854	3.164	3.640	5.472	3.344
Hacim	16.899	19.260	15.720	12.360	17.544	18.944
Denge	9.157	11.552	9.391	5.080	6.600	12.256

2022 yılı toplam ticaret hacmi bir önceki yıla göre yaklaşık %7,9 artış göstererek 17,5 milyar dolardan 18,9 milyar dolara ulaşmıştır. Aynı dönemde ihracat 12,1 milyar dolardan 15,6 milyar dolar seviyesine; ithalat 5,5 milyar dolardan 3,3 milyar dolara düşmüştür.

2021 yılının Cumhuriyetin ihraç ürünlerine bakıldığında mineral yakıtlar ve ham petrol, organik kimyasal ürünler ve kauçuk, makine ve mekanik cihazların ön sıralarda geldiği görülmektedir.

Tablo 2. Tataristan'ın En Önemli İhraç Ürünleri (Milyon Dolar)

Ürün Türü	2017	2018	2019	2020	2021	% Pay
Mineral yakıtlar, Ham petrol	9.708	12.215	9.450	6.039	8.300	68,7
Organik kim. ürünleri, kauçuk	2.058	2.200	1.758	1.676	2.320	19,3
Makineler ve mekanik cihazlar	790	523	462	440	651	5,2
Yenilen çeşitli gıda müs.	178	163	155	283	393	3,3
Metaller ve ürünleri	88	88	109	109	143	1,3
Kereste ve ahşap ürünleri	118	132	92	121	167	1,4
Diğer ürünler	88	85	529	52	97	0,8
Toplam İhracat	**13.028**	**15.406**	**12.555**	**8.720**	**12.072**	**100**

Cumhuriyetin ithalat kalemleri arasında ise makine ve mekanik cihazlar, organik kimyasal ürünler ile metal ürünleri ilk üç sırada bulunmaktadır.

Tablo 3. Tataristan'ın En Önemli İthal Ürünleri (Milyon Dolar)

[21] https://innopolis.ru/ru/media/news/innopolis-results-of-2025-and-plans-for-2026

[22] *Rusya Federasyonu tarafından alınan karar neticesinde resmi internet sitesinde 2022 yılı ve sonrasına ilişkin istatistiklerin yayınlanması yasaklanmıştır. Bu kapsamda, 2022 yılına ilişkin istatistik resmi veri olmayıp RF Tataristan Cumhuriyetinin genel dış ticaret rakamları ve Türkiye ile olan dış ticaret istatistiklerine ilişkin ayrıntılı resmi veriler 2021 yılı ile sınırlıdır.*

Ürün Türü	2017	2018	2019	2020	2021	% Pay
Makineler ve mekanik cihazlar	2.754	2.590	1.947	2.416	3.816	69,7
Organik kimya ürünleri, kauçuk	551	641	592	657	900	16,4
Metaller ve ürünleri	270	88	216	257	341	6,3
Yenilen çeşitli gıda müstahzar.	55	46	50	67	81	1,5
Tekstil, giyim ve ayakkabı	45	56	37	74	66	1,2
Mineral Ürünler, Yakıt ve Enerji Ürünleri	60	51	58	31	63	1,2
Diğer ürünler	136	382	264	138	205	3,7
Toplam İthalat	**3.871**	**3.854**	**3.164**	**3.640**	**5.472**	**100**

Tataristan'ın ithalatında sadece kendi gümrük kapılarından kaydı yapılan ürünler olmayıp RF'nin diğer gümrüklerinde işlem gören mallar da önemli bir yer tuttuğu, dolayısıyla Tablo-3'ün Tataristan'ın ithalatına ilişkin bir bakış sunsa dahi, ithalat potansiyelinin resmi kayıtlardan daha fazla olduğu düşünülmektedir.

Tataristan'ın 2020 yılında en çok ihracat yaptığı beş ülke incelendiğinde; Polonya, Hollanda, Belarus, Kazakistan ve Almanya'nın öne çıktığı, Türkiye'nin en çok ihracat yapılan ilk on ülke arasında yer almadığı görülmektedir. 2021 yılında en çok ihracat yapılan beş ülke incelendiğinde; Polonya, Hollanda, Almanya, Slovakya ve Belarus'un öne çıktığı görülmektedir.

Tablo 4. En Çok İhracat Yapılan İlk 10 Ülke (Milyon Dolar) 2017- 2021

NO	Ülke Adı	2017	2018	2019	2020	2021
1	Polonya	1.999	2.739	1.991	1.556	2.604
2	Hollanda	2.105	2.731	1.691	1.106	1.796
3	Almanya	993	739	783	572	714
4	Slovakya	401	509	496	278	705
5	Belarus	839	995	819	679	635
6	Kazakistan	598	622	533	606	582
7	Macaristan	452	419	502	265	363
8	Fransa	74	250	224	189	324
9	Finlandiya	548	507	379	204	240
10	Bulgaristan	385	321	360	203	225
	Diğer	4.634	5.574	4.777	3.063	3.885
	Toplam	13.028	15.406	12.555	8.720	12.072

2020 yılında Tataristan'ın en çok ithalat yaptığı beş ülkenin Almanya, Çin, ABD, İtalya ve Türkiye olarak sıralandığı ve Türkiye'nin ihracatının 219,6 milyon dolar seviyesinde olduğu anlaşılmaktadır. 2021 yılında Tataristan'ın en çok ithalat yaptığı beş ülkenin Almanya, Çin, ABD, Türkiye ve İtalya olarak sıralandığı ve Türkiye'nin ihracatının 341,4 milyon dolar seviyesinde olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 5. En Çok İthalat Yapılan İlk 10 Ülke (Milyon Dolar) 2018- 2021

NO	Ülke Adı	2017	2018	2019	2020	2021
1	Almanya	927	1.117	696	890	1.516
2	Çin	305	430	422	582	864
3	ABD	620	300	269	269	456
4	*Türkiye*	*160*	*194*	*210*	*220*	*341*

5	İtalya	159	181	163	224	272
6	Belarus	212	197	226	192	217
7	Polonya	50	2.739	48	59	114
8	Güney Kore	45	88	47	116	111
9	Belçika	56	75	59	76	101
10	Çekya	55	564	48	58	101
	Diğer	**1.283**	**708**	**977**	**955**	**2.895**
	Toplam	**3.871**	**3.854**	**3.164**	**3.640**	**5.472**

2021 yılı sonu itibarıyla ülkemizin Tataristan'a en çok ihracat yapan 4. ülke olduğu; öte yandan Tataristan'dan ithalatta ise 11. sırada yer aldığı görülmektedir.

IV) TÜRKİYE-TATARİSTAN TİCARİ VE EKONOMİK İLİŞKİLERİ

Tataristan Ticaret Temsilciği (Tatarstan Trade House)[5] 1995 yılında Türkiye'de faaliyete geçmiştir. 2 Eylül 1996 tarihinde Kazan'da Türkiye Cumhuriyeti Kazan Başkonsolosluğu; 13 Eylül 1997 tarihinde ise İstanbul'da Tataristan Cumhuriyeti Yetkili Temsilciliği[6] açılmıştır. Öte yandan, Kazan-İstanbul arasında THY ve POBEDA uçuşları gerçekleştirilmektedir.

İzleyen tablodaki veriler Türkiye-Tataristan arasındaki dış ticarete ilişkin RF Volga Gümrük İdaresi'ne bağlı gümrük kapılarından yapılan işlemleri göstermektedir. 2020 yılı sonunda 361,7 milyon dolar olarak gerçekleşen karşılıklı ticaret 2021 yılında ise 563,6 milyon dolarlık büyüklüğe ulaşmıştır (İhracat 341,4 milyon dolar, ithalat 222,2 milyon dolar).

Tablo 6. Yıllar İtibariyle Türkiye-Tataristan Dış Ticareti (Milyon Dolar)

Yıllar	2017	2018	2019	2020	2021
Türkiye'ye İhracat	144	120	270	142,1	222,2
Türkiye'den İthalat	160	194	210	219,6	341,4
Toplam	**304**	**314**	**480**	**361,7**	**563,6**

2021 yılında Türkiye'den Tataristan'a yapılan 341,4 milyon dolarlık ihracatın 127,6 milyon dolarlık kısmını kara taşıtları oluşmaktadır. Tataristan'da üretilen Ford ve Kamaz (kamyon) markalı araçlar Türkiye'nin bölgeye otomotiv aksam ve parçası ihracatını geliştirmektedir. Karayolu taşıtlarından başka nükleer reaktörler, kazanlar, ekipman ve mekanik cihazlar (121,9 milyon dolar), mobilya (14,6 milyon dolar), plastik ve plastikten mamul eşya (14,4 milyon dolar) ile demir metalden ürünler (12,6 milyon dolar) Türkiye'nin Tataristan'a ihracatında öne çıkan ürünler olarak göze çarpmaktadır.

Tablo 7. Türkiye'nin Tataristan'a İhracatı (Bin Dolar) 2021 yılı

Sıra	Fasıl	Ürün Adı	Tutar
1	87	Karayolu Taşıtları	127.630
	8708	Kara Taşıtları İçin Aksam ve Parçaları	116.008
	8716	Taşıtlar için Römorklar, Yarı Römorklar vb. ile Aksam ve Parçaları	8.885
2	84	Nükleer Reaktörler, Kazan: Makina ve Cihazlar, Aletler, Parçaları	121.978
	8429	Dozer, Greyderler, Skreyperler, Ekskavatör, Küreyici, Yükleyici vb.	26.599
3	94	Mobilya	14.617
	9401	Oturmaya Mahsus Mobilyalar, Aksam ve Parçaları	7.991
4	39	Plastik ve Plastikten Mamul Eşya	14.484
	3920	Plastikten Diğer Levha, Yaprak, Pelikül ve Lamlar	7.405
	3921	Plastikten Diğer Levhalar, Yaprak, Pelikül, Varak ve Lamlar	1.402

5	73	Demir Metalden Ürünler	12.686
6	82	Aletler, Bıçak, Kaşık	8.548
7	85	Elektrik Makinalar	6.980
8	83	Adi Metallerden Çeşitli Eşya	4.509
9	70	Cam ve Camdan Ürünler	3.751
10	28	İnorganik Kimya Ürünleri	3.236
	2818	Suni Korendon Alüminyum Oksit ve Hidroksit	2.889
	Diğer		**19.867**
	Toplam		**341.488**

Başta tekstil ve gıda ürünleri olmak üzere pek çok Türk malı Rusya'nın başka gümrük noktaları üzerinden ithal edilmekte ve ithalatçılar tarafından Tataristan'a getirilmektedir. Dolayısıyla Tataristan haricindeki gümrüklerden ithal edilen konfeksiyon ürünleri, yaş meyve sebze vb. diğer ürünler de eklenince Tataristan'ın Türkiye'den yaptığı ithalatın daha fazla olduğu tahmin edilmektedir.

2021'de Tataristan'ın Türkiye'ye gerçekleştirdiği 222,2 milyon dolar değerindeki ihracatta hangi ürünlerin yer aldığına fasıl bazında Tablo-8'de yer verilmektedir.

Tablo 8. Tataristan'ın Türkiye'ye İhracatı (Bin Dolar) 2021 yılı

№	Fasıl	Ürün Adı	Tutar
1	40	Kauçuk ve Kauçuktan Eşya	95.645
	4002	Sentetik Kauçuk, Taklit Kauçuk, Stiren-Butadien Kauçuğu vb	95.247
3	27	Mineral Yakıtlar, Mineral Yağlar ve Müstahsalları, Mumlar	85.253
	2709	Ham Petrol (Petrol Yağları ve Bitümenli Minerallerden Elde Edilen Yağlar)	78.632
	2710	Petrol Yağları ve Bitümenli Minerallerden Elde Edilen Yağlar	6.621
2	87	Karayolu Araçları	10.256
	8704	Eşya Taşımaya Mahsus Motorlu Taşıtlar	6.976
	8701	Traktörler	2.315
4	39	Plastik ve Plastikten Mamul Eşya	7.586
5	15 (1512)	Hayvansal ve Bitkisel Yağlar ve Bunların Müstahzarları	8.322
6	25 (2503)	Tuz, Kükürt, Çimento	2.627
7	28	İnorganik Kimya Ürünleri	2.568
8	29	Organik Kimyasal Müstahsallar	2.017
	Diğer		**7.995**
	Toplam		**222.269**

Türkiye'nin Tataristan'dan gerçekleştirdiği ithalatın 95,6 milyon dolarlık kısmı kauçuk ve kauçuktan eşyadan oluşmaktadır. İthalatımızdaki diğer başlıca ürün grubu ise 27. fasılda yer alan mineral yakıtlar ve yağlar olarak dikkat çekmektedir. Bunlarla birlikte, 87. fasılda yer alan karayolu araçlarının da 10 milyon dolar barajını aştığı anlaşılmaktadır.

Türkiye'nin Tataristan'dan gerçekleştirdiği ithalatın 95,6 milyon dolarlık kısmı kauçuk ve kauçuktan eşyadan oluşmaktadır. İthalatımızdaki diğer başlıca ürün grubu ise 27. fasılda yer alan mineral yakıtlar ve yağlar olarak dikkat çekmektedir. Bunlarla birlikte, 87. fasılda yer alan karayolu araçlarının da 10 milyon dolar barajını aştığı anlaşılmaktadır.

4.1. Tataristan'da Türk Yatırımları

Tataristan, ülke genelinde en çok yatırım çeken bölgeler arasında yer almakta olup firmalarımızın da Moskova Bölgesinin ardından en çok tercih ettiği bölgedir. Tataristan'da Türk sermayesiyle kurulan 70'den fazla şirketin çeşitli sektörlerde faaliyet gösterdiği görülmektedir. Tataristan'da çok sayıda Türk yatırımcının yer almasında Tataristan yönetiminin bölgeye yapılan doğrudan yatırımlara azami önem vermelerinin ve bu çerçevede ülkemiz yatırımcı firmalarına teveccüh göstermelerinin ciddi payı olduğu değerlendirilmektedir. RF Tataristan Cumhuriyetinde yatırımların en çok yoğunlaştığı alan Alabuga Özel Ekonomik Bölgesi olup 2014 yılında anılan bölgeye yaklaşık 1,2 milyar dolarlık yatırım yapılmıştır. Aşağıda önemli Türk yatırımcılara ve faaliyet alanlarına ilişkin kısa bilgiler

yer almaktadır.

Kastamonu Entegre: Alabuga Özel Ekonomik Bölgesindedir. MDF ve parke üretimi yapmakta olup bölgedeki en büyük Türk yatırımcıdır.

Efes Pilsen Rusya: Anadolu Grubu'na aittir. Kazan şehrindeki fabrika en büyük faal Türk yatırımlarından birisidir.

Hayat Kimya: Kastamonu Entegre Ağaç Sanayi Şirketiyle aynı gruba (Hayat Holding) aittir. Alabuga Özel Ekonomik Bölgesindedir. Tuvalet kâğıdı, havlu ve peçete gibi hijyenik ürünler üretmektedir. 2015 yılında üretime başlamıştır.

Trakya Cam Rus (Şişecam): Alabuga Özel Ekonomik Bölgesindedir. 2014 yılı mayıs ayında üretime başlamıştır. Bir fabrikada düz cam ve diğer fabrikada ise otomotiv camı üretilmektedir

Coşkunöz Holding: Ford'un Tataristan'da üreteceği araçların saç malzemesini sağlamak üzere Alabuga Özel Ekonomik Bölgesinde 2014 yılında üretime geçmiştir.

FİMAKO Makine: Tüleçi şehrindedir. 2017 yılı başında plastik araç gereç üretimi amacıyla kurulmuştur.

TİRSAN Kardan: KAMAZ kamyon fabrikasına yedek parça sağlamak üzere Naberejnıye Çelnı'de 2012 yılında faaliyet geçmiştir.

Koluman: 2016 yılında Naberejnıye Çelnı'de üretim faaliyetlerine başlayan Koluman Rus LLC, Rusya pazarında beton pompaları, vakumlu süpürücüler, yarı römork ekipmanı ve çöp kamyonları üretimi, satışı ve satış sonrası hizmeti vermektedir.

TIS Ltd. Şirketi: Rusya'da üretilen ticari araçlara koltuk üretmekte olan firmanın üretim tesisi Alabuga şehrinde mukimdir.

Sunrise: Hayat Holding'e bağlı olarak, Naberejnıye Çelnı şehrinde konut, alışveriş merkezi ve spor merkezi inşaat projesi yürütmektedir. AVM ve konut projesinin ilk aşaması tamamlanmıştır.

Polimeks: Polimeks firması tarafından Kazan'ın merkezindeki tarihi Şamski Hastanesi binasının restorasyonuyla yap-işlet modeliyle tamamlanan "Kazan Palace by Tasigo" oteli 2019 yılından itibaren faaliyet göstermektedir. Öte yandan, 2020 sonunda ek otel binası hizmete girmiştir.

4.2. Tataristan'da Devam Eden İnşaat Projeleri

İnşaat sektörü ekonomik aktiviteyi canlandırması ve istihdam yaratması sebebiyle Tataristan Cumhuriyeti tarafından daima özel önem verilen bir sektör olmuştur. Müteahhitlik firmalarımız Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından 90'lı yıllarda Tataristan pazarına girmeye başlayarak anılan dönemde çok sayıda projeye imza atmışlardır. Müteahhitlik firmalarımızın Tataristan'da bugüne kadar toplam büyüklüğü yaklaşık 2,5 milyar dolar olan muhtelif projeleri tamamladığı söylenebilmektedir.

Son yıllarda firmalarımızın, rafineri, petrokimya tesislerinin nitelikli inşaat işlerini üstlenmekte olduğu görülmekte olup halihazırda ENKA İnşaat Nijnekamsk'da (Tüben Kama)

Doğalgaz Çevirim Santralı inşaat projesini ve Kazan'da CCGT-250 Kazanorgsintez PJSC Projesi kapsamında kombine çevirim santrali inşasını sürdürmektedir. ENKA şirketi ile birlikte, Yamata Yatırım İnşaat Turizm ve Tic. A.Ş., Nijnikamsk'ta Sibur şirketinden alınan proje kapsamında etilbenzen, stiren ve polistiren üretim tesisinin betonarme ve altyapı inşaat işlerini gerçekleştirmektedir. [23]

Firmalarımızın üstlendikleri taahhüt işlerinin yanında son dönemde Tataristan'da yatırımcı olarak da faaliyet göstermeye başlamışlardır. Polimeks unvanlı firmamız Kazan'ın merkezindeki tarihi Şamski Hastanesi binasını restore ederek yap-işlet modeliyle tamamlamış ve 2019 yılı mart ayı itibariyle "Kazan Palace by Tasigo" isimli otel olarak kullanıma açmıştır. Öte yandan, mezkur firma 100 odalı ek otel binası ile faz üç konut projesine başlamış ve 2020 sonunda ek otel binası hizmete girmiştir. 2023 yılında ise 40 lüks daireli Topaz Residences by Tasigo faaliyete geçmiştir. Ayrıca, inşaat şirketi Polimeks, şehir merkezinde "Mix Use" adlı çok işlevli bir kompleksin inşasını gerçekleştirecektir. Mix Use kompleksinin toplam alanı 60 bin metrekare olacak olup, bunun yaklaşık üçte biri konut alanı olarak planlanmakta, zemin katlar ise ticari alanlara ayrılacaktır. Bunun yanı sıra projede restoran, ofis alanları, spor ve sağlıklı yaşam kompleksi, yer altı otoparkı ve diğer sosyal ve ticari alanlar yer alacaktır. Yatırım tutarı 100 milyon ABD doları, yani yaklaşık 9 milyar ruble olarak değerlendirilmektedir. Projenin ana yüklenicisi Polistroykapital şirketi olup, bu şirket Dynamic Global ile birlikte Türk Polimex Şirketler Grubu bünyesinde faaliyet göstermektedir.[24]

[23] https://rt.rbc.ru/tatarstan/freenews/665043d49a79470ea49aacc7
[24] https://m.business-gazeta.ru/news/634165

V) ÖZET ve SONUÇ

Ataşeliğimizce; RF Tataristan Cumhuriyeti hakkında genel bilgilere, ekonomik yapısına, dış ticaret kompozisyonuna ve ülkemiz ile olan ilişkilerine yukarıda yer verilmiştir. RF'deki en büyük ekonomiye sahip bölgeler arasında yer alan Tataristan ile ülkemiz arasındaki ticaret hacmi resmi yetkililerin yaptığı açıklamaya göre kayda değer şekilde yükselmiş olup ülke genelinde Moskova Bölgesinin ardından en fazla Türk yatırımı çeken bölgenin Tataristan olduğu görülmektedir. Tataristan'da çok sayıda Türk yatırımcının yer almasında Tataristan yönetiminin bölgeye yapılan doğrudan yatırımlara azami önem vermelerinin ve bu çerçevede ülkemiz yatırımcı firmalarına teveccüh göstermelerinin ciddi payı olduğu değerlendirilmektedir.

Resmi istatistiklere göre Tataristan ticaret fazlası veren bir yapıya sahip olup bütün dünyayı sarsan Kovid-19 salgınından etkilenmiş ve 2020 yılında toplam ticaret hacmi yaklaşık %21 oranında gerilemiştir. Öte yandan, söz konusu gerilemenin 2021 yılı ile son bulduğu ve toplam ticaretin2019 yılının da üzerine çıktığı anlaşılmaktadır. Bu duruma paralel olarak 2020 yılında 361,7 milyon dolar olan Türkiye-Tataristan arasındaki dış ticaret de 2021 yılında 563,6 milyon dolara ulaşmıştır. Resmi yetkililer tarafından yapılan açıklamaya göre ise 2024 yılında 2021 yılına göre yaklaşık 5 kat artarak 5,3 milyar dolara yükselmiştir.

Diğer taraftan içinde bulunduğumuz dönem içerisinde bölgede yaşanan jeopolitik gelişmeler dolayısıyla ortaya çıkan yeni durumun yarattığı belirsizlik nedeniyle 2025 yılında Türkiye-Tataristan arasındaki ticaretin yönünün neresi olacağı konusunda kesin bir hüküm bildirmek bu aşamada çok mümkün gözükmemektedir. Yine de firmalarımızın, Rusya pazarını uzun vadeli olarak hedeflemelerinin piyasada tutunma anlamında şanslarını artıracağı düşünülmektedir. Buradan hareketle; Tataristan'a yönelik ihracatımızda otomotiv, makine, tıbbi cihaz, tekstil ve helal gıda ve gıda ürünlerinin öne çıkabileceği değerlendirilmektedir.

Yukarıda sayılanlara ek olarak, Rus ticaret hayatında, Rusya'da yerleşerek ülkede mağaza, ofis veya üretim tesisi açan firmaların daha fazla başarılı oldukları müşahede edilmektedir. Öte yandan, RF genelinde en çok yatırım çeken bölgeler arasında yer alan Tataristan, mevcut yatırımları artırmak için bir takım teşvik programlarını devreye almış ve yatırımda öncelikli alanlar belirlemiştir. Bu bağlamda; kimya ve petrokimya endüstrisi, makine mühendisliği ve metal işleme, bilgi teknolojileri ve telekomünikasyon, tarımsal sanayi kompleksi, inşaat, tıp ve ilaç endüstrisi, hizmet endüstrisi ve turizm, AR-GE şeklinde sıralanmakta olan sektörlerin Tataristan'da yatırım yapmak isteyen Türk şirketlerinin ilgisini çekebileceği düşünülmektedir.

Önemli Adresler:

Diplomatik Temsilcilikler	
T.C. Kazan Başkonsolosluğu	http://kazan.cg.mfa.gov.tr/
RF Ankara Büyükelçiliği	https://turkey.mid.ru/ru/
RF Ankara Büyükelçiliği Ticaret Mümessilliği	https://tur.minpromtorg.gov.ru/
RF Tataristan Türkiye Temsilciliği	https://tatturk.tatarstan.ru/
Rusya Federasyonu Kazan Dışişleri Temsilciliği	https://kazan.mid.ru/
Bakanlıklar / Kamu Kurumları	
RF Tataristan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı	https://president.tatarstan.ru/
RF Tataristan Cumhuriyeti Başbakanlığı	https://prav.tatarstan.ru/
RF Tataristan Cumhuriyeti Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	https://mpt.tatarstan.ru/

RF Tataristan Cumhuriyeti Ekonomi Bakanlığı	https://mert.tatarstan.ru/
RF Tataristan Cumhuriyeti Maliye Bakanlığı	https://minfin.tatarstan.ru/
RF Tataristan Cumhuriyeti Ulaştırma ve Yollar Bakanlığı	https://mindortrans.tatarstan.ru/
RF Tataristan Cumhuriyeti Gümrük Servisi	https://customs.tatarstan.ru/
RF Tataristan Cumhuriyeti Devlet İstatistik Servisi	https://tatstat.gks.ru/
RF Tataristan Cumhuriyeti Federal Vergi Servisi	https://nalog.tatarstan.ru/
RF Tataristan Cumhuriyeti Tarım Bakanlığı	https://agro.tatarstan.ru/
Ticaret Odaları, Sektörel Birlikler / Dernekler	
Rus – Türk İşadamları Birliği	http://www.rtib.org/
RF Bölgeleri Yatırım Portalı	https://www.investinregions.ru/
RF Tataristan Ticaret ve Sanayi Odası	http://www.tpprt.ru/
RF Tataristan Yatırım Geliştirme Ajansı	https://tida.tatarstan.ru/